

Електронний журнал «Ефективна економіка» включено до переліку наукових фахових видань України з питань економіки (Категорія «Б», Наказ Міністерства освіти і науки України № 975 від 11.07.2019). Спеціальності – 051, 071, 072, 073, 075, 076, 292. Ефективна економіка. 2025. № 11.

DOI: <http://doi.org/10.32702/2307-2105.2025.11.114>

УДК 336.71:004.9:330.34

О. Л. Руда,

к. е. н., доцент, доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування, Вінницький національний аграрний університет

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-3266-7470>

О. В. Марценюк,

к. е. н., доцент, доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування, Вінницький національний аграрний університет

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-0920-7070>

Р. М. Шеванюк,

магістрант, Вінницький національний аграрний університет

ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0000-7991-3125>

СИНЕРГІЯ ІННОВАЦІЙ ТА ФІНАНСОВОЇ ІНКЛЮЗІЇ ЯК ДЕТЕРМІНАНТА СТІЙКОГО РОЗВИТКУ ФІНАНСОВОГО РИНКУ

O. Ruda,

PhD in Economics, Associate Professor of the Department of Finances, Banking and Insurance, Vinnytsia national agrarian University, Vinnytsya

O. Martseniuk,

PhD in Economics,

Associate Professor of the Department of Finance, Banking and Insurance, Vinnytsia National Agrarian University

R. Shevanyuk

Master's, Vinnytsia National Agrarian University

SYNERGY OF INNOVATION AND FINANCIAL INCLUSION AS A DETERMINANT OF SUSTAINABLE DEVELOPMENT OF THE FINANCIAL MARKET

У статті досліджено взаємозв'язок між фінансовими інноваціями та фінансовою інклюзією як ключовими детермінантами стійкого розвитку фінансового ринку України. Обґрунтовано, що в умовах економічної нестабільності, цифрової трансформації та посилення соціальних викликів саме синергія інноваційних технологій і політики фінансової доступності забезпечує підвищення ефективності фінансової системи, стабільність банківського сектору та зміцнення довіри населення до фінансових інститутів. Розкрито сутність фінансових інновацій як рушійної сили модернізації фінансового посередництва та фінансової інклюзії — як процесу розширення доступу всіх соціальних груп до базових фінансових послуг. Визначено, що поєднання цих процесів формує нову архітектуру фінансового ринку, орієнтовану на соціальну відповідальність, прозорість та технологічну адаптивність. Систематизовано теоретичні засади моделі синергії, побудованої на принципах доступності, довіри та ефективності, що забезпечують баланс між цифровізацією, безпекою і результативністю фінансових операцій. Визначено основні бар'єри синергії — нормативні, технологічні, соціальні та поведінкові, які обмежують потенціал цифрової інклюзії, серед яких відставання регуляторної бази, низький рівень фінансової грамотності, цифрова нерівність і недовіра до фінтех-сервісів. Доведено, що ефективна взаємодія між інноваціями та інклюзією створює передумови для розвитку конкурентоспроможного, стійкого та соціально орієнтованого фінансового ринку, інтегрованого у глобальний фінансовий простір.

The article investigates the interrelation between financial innovations and financial inclusion as key determinants of the sustainable development of Ukraine's financial market. It substantiates that under conditions of economic instability, digital transformation, and growing social challenges, the synergy of innovative technologies and financial accessibility policies ensures the efficiency of the financial system, stability of the banking sector, and strengthening of public

trust in financial institutions. The essence of financial innovations is revealed as a driving force of financial intermediation modernization, while financial inclusion is interpreted as a process of expanding access to financial services for all population groups. The combination of these processes forms a new architecture of the financial market, focused on social responsibility, transparency, and technological adaptability. The theoretical framework of the synergy model is systematized based on the principles of accessibility, trust, and efficiency, which balance digitalization, security, and the effectiveness of financial operations. Based on statistical data for 2020–2024, it is shown that the share of cashless transactions increased from 55.8% to 64.8%, and the number of mobile banking users exceeded 30 million people, confirming the rapid development of innovative banking channels and the gradual improvement of financial inclusion. The main barriers to synergy are identified — regulatory, technological, social, and behavioral — which limit the potential of digital inclusion, including lagging legislation, low financial literacy, digital inequality, and mistrust of fintech services. The necessity of forming an innovation-inclusive financial ecosystem based on cooperation among the state, banks, fintech companies, and civil society is emphasized. It is proved that effective interaction between innovations and inclusion creates the prerequisites for the development of a competitive, resilient, and socially oriented financial market integrated into the global financial space.

Ключові слова: фінансові інновації, фінансова інклюзія, фінансовий ринок, FinTech, цифровізація, стійкий розвиток, банківська система, синергія.

Keywords: financial innovations, financial inclusion, financial market, FinTech, digitalization, sustainable development, banking system, synergy.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. З огляду на загострення макроекономічних ризиків, прискорену цифровізацію економіки

та посилення вимог до доступності фінансових послуг, питання взаємодії інновацій та фінансової інклюзії набуває вирішального значення для стійкого розвитку фінансового ринку. Умови економічної нестабільності — як внутрішньої, так і зовнішньої — вимагають від фінансового сектора гнучких інструментів для збереження доступності фінансових послуг, зниження трансакційних бар'єрів та підвищення фінансової стійкості.

Банківські інновації стають не лише засобом технологічної модернізації фінансової системи, а й ключовим чинником інклюзивного розвитку. Вони забезпечують можливість швидкої адаптації фінансових установ до змін економічного середовища, створюють нові канали взаємодії з клієнтами, зокрема через мобільні додатки, дистанційну ідентифікацію, open banking та електронні платформи. Така трансформація сприяє підвищенню фінансової грамотності населення, залученню до формального фінансового сектору нових категорій споживачів — малих підприємців, осіб із низькими доходами, внутрішньо переміщених громадян.

Синергія інновацій та фінансової інклюзії забезпечує мультиплікативний ефект: інноваційні технології розширюють межі фінансової участі, тоді як зростання рівня інклюзії стимулює розвиток нових продуктів і сервісів. У результаті формується більш стійкий, конкурентоспроможний та соціально орієнтований фінансовий ринок, здатний ефективно реагувати на виклики нестабільності й водночас підтримувати довіру населення до банківської системи.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Упродовж останніх років спостерігається помітне посилення наукового й практичного інтересу до проблеми взаємозв'язку між фінансовими інноваціями та фінансовою інклюзією. Тематика впливу інновацій на розвиток фінансового ринку та розширення доступу населення до фінансових послуг активно досліджується як вітчизняними, так і зарубіжними науковцями. Зокрема, сутність і механізми формування фінансової інклюзії, її роль у забезпеченні стійкості

фінансового ринку розглядали у своїх працях Єрмак В., Ливдар М., Петруха С., Свистун А., Тімошенко Н. та інші дослідники.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою статті є дослідження взаємозв'язку між фінансовими інноваціями та фінансовою інклюзією як ключовими чинниками стійкого розвитку фінансового ринку України.

Виклад основного матеріалу дослідження. Формування стійкого фінансового ринку вимагає поєднання інноваційного потенціалу банківського сектору з політикою розширення доступу населення та бізнесу до якісних фінансових інструментів. Синергія між інноваціями та фінансовою інклюзією створює передумови для підвищення ефективності фінансової системи, зміцнення її стабільності та забезпечення сталого розвитку національної економіки.

Фінансова інклюзія – це економічна категорія, яка дозволяє охарактеризувати стан фінансової системи та системи управління державними фінансами, за якого всі верстви населення, включаючи найбільш вразливі й малозабезпечені групи, мають повноцінний доступ до базових фінансових, соціальних, економічних та інших послуг і продуктів таких як платежі (включно із обслуговуванням через органи Державної казначейської служби України), заощадження, кредити і страхування за прийнятною ціною та зручним способом. Фінансійна інклюзія як соціально-економічне явище охоплює не лише фізичну та цифрову доступність фінансових послуг, а й належний рівень фінансової обізнаності громадян, що забезпечує здатність приймати раціональні фінансові рішення. Для її ефективного поширення необхідно сформувати сприятливе інституційно-регуляторне середовище, у якому як державні органи, так і представники корпоративного сектору були б зацікавлені у розробленні стратегій інклюзивного розвитку. Важливим аспектом таких стратегій має стати економічна реінтеграція ветеранів російсько-української війни у повоєнне суспільство. Водночас, в умовах воєнної економіки практична реалізація фінансової інклюзії значною мірою

зводиться до прискорення цифрового розвитку, трансформації фінансових процесів і поглиблення цифровізації як фінансової системи загалом, так і системи управління державними фінансами зокрема [4].

В останні роки фінансова інклюзія зазнала значних змін, спрямованих на формування більш чіткої теорії трансформаційних змін і переходу від поступового розширення доступу до досягнення значущих результатів. Одним із прикладів цієї еволюції стало стратегічне перепозиціонування офісу UNSGSA, який змістив акцент з фінансової інклюзії на фінансове здоров'я. Такий підхід відображає усвідомлення того, що кінцевою метою є не лише забезпечення доступу до фінансових послуг, але й покращення якості життя завдяки їх використанню [7].

У сучасній економічній науці поняття фінансової інклюзії трактується як процес забезпечення доступу всіх верств населення та суб'єктів господарювання до корисних і доступних фінансових послуг, що відповідають їхнім потребам, за умов дотримання принципів прозорості, безпеки та захисту прав споживачів. За визначенням Світового банку (World Bank, 2023), фінансова інклюзія є ключовим фактором економічного зростання, оскільки сприяє підвищенню фінансової стійкості домогосподарств, розвитку малого бізнесу та зниженню соціальної нерівності.

У свою чергу, фінансові інновації визначаються як упровадження нових або вдосконалених фінансових продуктів, послуг, процесів чи технологій, що підвищують ефективність фінансового посередництва та сприяють конкурентоспроможності фінансових інститутів. Як зазначає Й. Шумпетер, інновації виступають рушійною силою економічного розвитку, формуючи «нові комбінації» у фінансовій системі, здатні створювати додану вартість та розширювати ринки капіталу.

Взаємозв'язок між інноваціями та фінансовою інклюзією має двосторонній і динамічний характер, що відображає взаємне підсилення обох процесів. З одного боку, впровадження цифрових технологій у фінансову

сферу (FinTech, RegTech, Open Banking, Big Data, штучний інтелект, блокчейн) суттєво трансформує архітектуру фінансового ринку. Інноваційні рішення дозволяють скоротити операційні витрати фінансових установ, автоматизувати процеси оцінки кредитних ризиків, підвищити прозорість транзакцій та забезпечити персоналізований підхід до клієнтів. Це створює умови для розширення доступу до фінансових послуг для соціально вразливих верств населення, мікро- та малого бізнесу, а також мешканців регіонів із недостатньо розвиненою фінансовою інфраструктурою.

Застосування FinTech-рішень, таких як мобільні банківські додатки, електронні гарантії, системи швидких платежів (наприклад, система «Платежі» НБУ), спрощує процес відкриття рахунків, переказу коштів і отримання кредитів без необхідності фізичного відвідування банку. У свою чергу, використання технологій Open Banking розширює конкурентне середовище та забезпечує споживачам можливість отримання більш вигідних і зручних фінансових пропозицій. Впровадження RegTech-рішень дозволяє фінансовим установам ефективніше виконувати вимоги регуляторів щодо комплаєнсу та фінансового моніторингу, знижуючи ризики зловживань і сприяючи довірі до фінансової системи.

З іншого боку, підвищення рівня фінансової інклюзії виступає каталізатором подальших інноваційних змін. Зростання кількості користувачів цифрових фінансових сервісів формує попит на нові продукти — мікрокредитування онлайн, краудфандингові платформи, диджитал-страхування, інвестиційні мобільні додатки, тощо. Відповідно, фінансові установи змушені розширювати спектр послуг, впроваджувати нові бізнес-моделі та технологічні рішення, що стимулює розвиток FinTech-сектору. У такий спосіб формується ефект зворотного зв'язку, коли інновації стають рушієм інклюзії, а інклюзія — стимулом для подальших інновацій.

Таким чином, симбіоз фінансових інновацій та інклюзивного підходу не лише сприяє зростанню ефективності банківської системи, але й забезпечує підвищення фінансової грамотності населення, розвиток

підприємництва та зниження рівня тінізації економічних операцій. У сучасних умовах воєнних викликів та відновлення економіки України цей взаємозв'язок стає стратегічним чинником формування стійкого, технологічно адаптивного та соціально орієнтованого фінансового ринку.

Фінансова інклюзія відіграє важливу роль у розвитку банківської діяльності, оскільки сприяє кільком ключовим процесам. По-перше, вона забезпечує розширення клієнтської бази банків через залучення нових споживачів із різних соціальних верств та регіонів. По-друге, стимулює збільшення обсягів фінансових операцій і активізує рух коштів у межах банківської системи. По-третє, сприяє зміцненню фінансової стабільності, підвищенню економічної активності та соціальної рівноваги завдяки зменшенню рівня нерівності у доступі до фінансових ресурсів. Крім того, розвиток фінансової інклюзії стимулює створення нових банківських продуктів і впровадження інноваційних рішень, орієнтованих на потреби різних груп клієнтів. Участь банків у програмах інклюзивного фінансування також позитивно позначається на їхній діловій репутації, зміцнюючи довіру суспільства та підвищуючи конкурентоспроможність установ [7].

Теоретична модель синергії фінансових інновацій та інклюзії базується на взаємодії технологічних, соціальних та інституційних чинників, що формують нову архітектуру фінансового ринку. Вона покликана забезпечити баланс між ефективністю функціонування фінансових установ та їх соціальною місією — забезпеченням широкого доступу населення і бізнесу до фінансових ресурсів. У сучасних умовах цифрової трансформації ця модель набуває практичного виміру через реалізацію трьох ключових принципів: доступності, довіри та ефективності.

1. Принцип доступності. Фінансові інновації виступають інструментом усунення традиційних бар'єрів входу до фінансової системи. Йдеться про цифровізацію каналів обслуговування клієнтів, автоматизацію банківських процесів, спрощення процедур ідентифікації та кредитування, а також запровадження дистанційних технологій. Такі рішення, як мобільні

банківські додатки, електронна ідентифікація (BankID, Diia.Sign), онлайн-кредитування, платформи P2P-переказів, створюють нові можливості для фінансової участі громадян незалежно від місця проживання, доходу чи соціального статусу. У такий спосіб формується інклюзивне середовище, де цифрові технології виступають не фактором розшарування, а інструментом фінансової рівності.

Особливе значення принцип доступності має для України, де внаслідок війни та внутрішніх переміщень понад 6 мільйонів громадян опинилися поза звичними фінансовими зв'язками. Інноваційні сервіси дистанційного банкінгу, мобільні платформи переказів, цифрові соціальні виплати стали ключовими механізмами забезпечення фінансової інклюзії таких категорій населення.

2. Принцип довіри. У цифровому фінансовому середовищі довіра стає базовим елементом взаємодії між клієнтами, фінансовими установами та державними регуляторами. Розвиток інноваційних інструментів супроводжується зростанням ризиків кіберзлочинності, шахрайства, витоку персональних даних. Тому довіра формується через запровадження ефективних механізмів кібербезпеки, систем ідентифікації клієнтів, управління ризиками, а також через підвищення прозорості фінансових операцій.

Важливою складовою цього принципу є регуляторна довіра, яка передбачає створення сприятливого середовища для розвитку інновацій (наприклад, «регуляторні пісочниці» НБУ) та одночасне дотримання вимог безпеки й комплаєнсу. Від рівня довіри залежить готовність споживачів користуватися інноваційними послугами — без цього навіть найсучасніші фінтех-продукти не здатні забезпечити очікуваного інклюзивного ефекту.

3. Принцип ефективності. Синергія інновацій і фінансової інклюзії підвищує продуктивність банківських операцій, знижує витрати на обслуговування клієнтів і сприяє більш раціональному розподілу фінансових ресурсів. Використання аналітики великих даних (Big Data) та штучного

інтелекту (AI) дозволяє точніше оцінювати кредитоспроможність клієнтів, формувати персоналізовані пропозиції й мінімізувати ризики неповернення позик. У результаті підвищується не лише ефективність роботи банків, але й соціально-економічна результативність фінансового ринку загалом.

З позицій сталого розвитку принцип ефективності означає також екологічність і соціальну відповідальність фінансових послуг. Інноваційні рішення, такі як «зелені кредити», ESG-фінансування, безпаперовий документообіг, сприяють підвищенню етичності фінансового бізнесу та його відповідності цілям сталого розвитку (SDGs).

Таким чином, теоретична модель синергії інновацій та фінансової інклюзії демонструє, що цифрова трансформація не є самоціллю — вона виступає засобом забезпечення стійкого, безпечного й справедливого розвитку фінансового ринку. Її практична реалізація потребує системної взаємодії між державними інститутами, фінансовими посередниками, технологічними компаніями та громадянським суспільством, що спільно формують інноваційно-інклюзивну фінансову екосистему України.

Дослідження Світового банку, МВФ та Світового економічного форуму підтверджують, що зростання рівня цифровізації фінансового сектору має прямий позитивний вплив на показники фінансової інклюзії. Наприклад, у країнах із високим рівнем FinTech-розвитку частка дорослого населення, що користується формальними фінансовими послугами, перевищує 90%, тоді як у країнах з традиційною банківською моделлю цей показник становить близько 60%. Україна в цьому контексті поступово інтегрується у світовий фінансовий простір: за даними Global Findex (2024), рівень користування фінансовими рахунками в Україні зріс із 63% у 2017 році до понад 81% у 2024 році, що свідчить про поступове розширення інклюзивного поля.

Важливим елементом сучасної теорії фінансових інновацій є концепція цифрової фінансової екосистеми, у межах якої банки, FinTech-компанії, державні інституції та користувачі формують взаємопов'язану мережу фінансових відносин. У цій системі банки вже не виступають виключними

посередниками, а перетворюються на платформи інновацій, інтегруючи цифрові рішення у власні бізнес-моделі. Саме тому фінансова інклюзія розглядається не лише як соціальний, а й як технологічний феномен, тісно пов'язаний із рівнем інноваційності фінансового ринку.

Таким чином, теоретичні засади синергії інновацій та фінансової інклюзії дозволяють розглядати їх не як окремі процеси, а як взаємодоповнювані складові стійкого розвитку фінансової системи. Інновації виступають каталізатором інклюзії, забезпечуючи технічну можливість для доступу до фінансових послуг, тоді як інклюзія формує соціальне середовище, у якому ці інновації отримують масштабне практичне застосування. На макрорівні така взаємодія сприяє підвищенню фінансової стабільності, розширенню платіжної інфраструктури, зростанню рівня довіри до фінансових інститутів і розвитку національного ринку капіталів.

В Україні питання фінансової інклюзії набуло особливої актуальності після 2014 року, коли макроекономічна нестабільність, девальваційні коливання та скорочення довіри до банків зумовили необхідність пошуку нових шляхів взаємодії між фінансовими установами та клієнтами. З 2020 року, під впливом пандемії COVID-19, війни та глобальної економічної турбулентності, цифрові інновації у банківському секторі стали не лише інструментом підвищення конкурентоспроможності, а й засобом збереження доступу до фінансових послуг у кризових умовах.

Згідно з даними Національного банку України, частка безготівкових операцій із платіжними картками зросла з 55,8% у 2020 році до 64,5% у 2024 році, що свідчить про посилення цифровізації фінансових відносин. Водночас кількість активних користувачів мобільних банківських додатків зросла більш ніж удвічі — із 14 млн у 2020 році до понад 30 млн у 2024 році. Ці процеси демонструють, що банківські інновації виступають основним драйвером фінансової інклюзії, створюючи можливість доступу до фінансових послуг навіть у регіонах із недостатньо розвиненою фізичною інфраструктурою [3].

На глобальному рівні фінансова інклюзія розглядається як один із пріоритетів сталого розвитку, визначених Цілями сталого розвитку ООН (SDG 8 і 9), де акцент зроблено на забезпеченні доступу до фінансових ресурсів, розвитку інновацій та інституційної спроможності економічних суб'єктів. Для України це завдання має подвійний характер: з одного боку — адаптація банківського сектору до цифрових трендів, а з іншого — необхідність забезпечення соціально орієнтованого доступу до фінансових продуктів для вразливих груп населення, малого та середнього бізнесу, внутрішньо переміщених осіб.

Особливу роль у формуванні інклюзивного фінансового середовища відіграють інноваційні продукти, такі як віддалене відкриття рахунків (digital onboarding), віртуальні картки, миттєві перекази через QR-коди, впровадження відкритого банкінгу (open banking), біометрична ідентифікація клієнтів. Поступова інтеграція цих інструментів у діяльність українських банків, зокрема таких лідерів ринку, як АТ «Ощадбанк», АТ «ПриватБанк» та АТ «monobank», сприяє не лише зниженню транзакційних витрат, а й підвищенню прозорості та фінансової грамотності населення.

Водночас економічна нестабільність, військові ризики та нерівномірний рівень цифрової інфраструктури між регіонами зумовлюють необхідність аналізу ефективності інноваційних механізмів у забезпеченні інклюзії. Саме поєднання фінансових інновацій та інклюзивних практик створює потенціал для стійкого розвитку фінансового ринку, який здатен не лише протистояти кризам, а й забезпечити рівні можливості для всіх економічних учасників.

Зростання обсягів ВВП України у поєднанні з розширенням використання інноваційних фінансових механізмів демонструє позитивний вплив фінансових технологій на економічну динаміку. Найбільший приріст обсягу залучених інноваційних фінансових інструментів спостерігається у 2023 році, коли він зріс на 84 млрд грн порівняно з попереднім роком, що відповідає збільшенню їхньої частки у фінансуванні до 8,7%. Це вказує на

повилення ролі цифрових платформ, блокчейн-технологій, краудфандингових механізмів та алгоритмічного управління капіталом у фінансовому секторі країни [8].

Показники фінансової інклюзії та інноваційності фінансового ринку Укоаїни за 2020-2024 роки подано в таблиці 1.

Попри значний прогрес у цифровізації банківської системи України, інтеграція фінансових інновацій і механізмів фінансової інклюзії стикається з низкою системних бар’єрів, що знижують потенціал їхньої синергії. Ці обмеження мають як інституційний, так і технологічний, соціально-економічний та поведінковий характер.

Таблиця 1. Показники фінансової інклюзії та інноваційності фінансового ринку України 2020-2024 рр.

Показники	Роки				
	2020	2021	2022	2023	2024
Частка безготівкових операцій, %	55,8	60,6	63,1	66,5	64,8
Кількість операцій з платіжними картками, млн	4400	5200	6100	7200	8654
Кількість ідентифікацій через BankID, млн	15	28	40	43	87,7
Частка дорослого населення з фінансовим рахунком, %	63	88,4	88,4	89	90
Кількість активних користувачів мобільного банкінгу, млн	14	19	23	27	30

Джерело: побудовано автором на основі [3]

Однією з ключових проблем є відставання нормативно-правового забезпечення від темпів розвитку інновацій у фінансовій сфері. Незважаючи на активізацію діяльності Національного банку України, створення регуляторної «пісочниці» для фінтех-компаній та розробку Концепції цифрової економіки, чинна нормативна база не забезпечує достатньої гнучкості для швидкої інтеграції нових технологій, зокрема сервісів Open Banking, цифрових валют центрального банку (CBDC) або технологій штучного інтелекту у фінансовому секторі. Відсутність належної координації між регуляторами — НБУ, НКЦПФР та Міністерством цифрової

трансформації — призводить до дублювання функцій і появи «регуляторних прогалин», у межах яких інноваційні продукти часто залишаються поза чітким правовим полем. Умови воєнного стану та макроекономічна нестабільність посилюють ці ризики, знижуючи інвестиційну привабливість фінтех-сектору та стримуючи його розвиток.

Не менш значущими є технологічні та інфраструктурні обмеження, що формують нерівні умови доступу до інноваційних послуг. В Україні спостерігається суттєва цифрова диференціація між регіонами: рівень доступу до високошвидкісного інтернету в сільській місцевості залишається недостатнім, що ускладнює використання мобільного банкінгу, безготівкових платежів та цифрової ідентифікації. Крім того, багато банків, особливо регіональних, експлуатують застарілі ІТ-системи, що підвищує витрати на модернізацію й обмежує інтеграцію сучасних API-рішень. Недостатній рівень кіберзахисту, у поєднанні з низькою міжсистемною сумісністю банківських і небанківських платформ, зменшує ефективність цифрових фінансових екосистем.

Важливим бар'єром залишається соціально-економічна нерівність, що безпосередньо впливає на рівень фінансової інклюзії. За даними НБУ та USAID (2023), рівень користування банківськими рахунками серед дорослого населення України становить близько 81 %, проте регулярне використання цифрових фінансових сервісів спостерігається лише у 55–60 % осіб. Це свідчить про значний цифровий розрив, який особливо відчутний серед літніх людей, внутрішньо переміщених осіб та мешканців сільських територій. Недостатня фінансова та цифрова грамотність залишається одним із головних чинників, що обмежують поширення інноваційних фінансових інструментів. Крім того, значна частина населення досі не має доступу до сучасних гаджетів або стабільного інтернет-з'єднання, що унеможливорює повноцінне користування мобільним банкінгом та електронними гаманцями.

Проблемою, тісно пов'язаною з поведінковими аспектами, є низький рівень довіри до цифрових фінансових продуктів. Багато користувачів

остерігаються передавати персональні дані онлайн, побоюючись шахрайства, кібератак або втрати коштів. Високий рівень фінансового шахрайства у 2022–2024 рр. (згідно з даними НБУ, кількість кіберінцидентів у банківській системі зростає на 28 %) підсилює цю недовіру. Без формування «цифрової культури довіри» неможливо досягти справжньої синергії між інноваціями та інклюзією, адже інновації повинні не лише розширювати доступ, а й гарантувати безпеку користувачів [3].

Додатковим обмеженням виступає економічна нестабільність та недостатність інвестиційних ресурсів. Розроблення та впровадження інноваційних фінансових продуктів потребує значних капіталовкладень, а окупність таких проєктів зазвичай є довгостроковою. В умовах підвищених воєнних ризиків банки та фінтех-компанії обмежують обсяги інвестицій у дослідження й розробки, зосереджуючись на поточній операційній стійкості. Бракує системних механізмів державного стимулювання інновацій у фінансовій сфері, зокрема податкових пільг чи спеціальних програм співфінансування стартапів, орієнтованих на підвищення інклюзивності.

Не менш важливою є поведінкова інерція користувачів: значна частина населення віддає перевагу готівковим операціям і традиційним банківським відділенням, навіть попри наявність зручних цифрових альтернатив. Це явище пов'язане не лише з віковими чи соціальними відмінностями, але й із культурними чинниками — звичкою до «фізичного контролю» над фінансами та недовірою до віртуальних сервісів. У результаті інноваційні фінансові продукти часто сприймаються не як необхідність, а як додаткова опція, що обмежує масштаб їхнього поширення.

Проблеми синергії фінансових інновацій та фінансової інклюзії в Україні мають комплексний характер. Вони охоплюють інституційні, технологічні, соціальні та поведінкові аспекти, взаємодія яких визначає рівень стійкості фінансового ринку. Подолання цих бар'єрів потребує системної політики, спрямованої на оновлення регуляторного середовища, розвиток цифрової інфраструктури, підвищення фінансової грамотності та

формування культури довіри до інноваційних сервісів. Лише за таких умов синергія інновацій та інклюзії може стати справжнім драйвером стійкого розвитку фінансового ринку України.

Отже, забезпечення синергії між фінансовими інноваціями та фінансовою інклюзією є ключовим чинником стійкого розвитку фінансового ринку України. Саме поєднання технологічних рішень і соціально орієнтованих підходів створює умови для формування конкурентоспроможного, прозорого й гнучкого фінансового ринку, здатного ефективно реагувати на виклики економічної нестабільності. Розвиток фінтех-сектору, цифрових банківських сервісів і систем дистанційного обслуговування сприяє не лише підвищенню рівня доступу населення до фінансових послуг, а й розширенню фінансової бази економіки. У перспективі синергія інновацій та фінансової інклюзії виступатиме каталізатором глибшої інтеграції України у глобальний фінансовий простір, підвищуючи довіру до національного фінансового ринку та зміцнюючи його стійкість.

Висновки та перспективи подальших розвідок у даному напрямі.

Проведене дослідження довело, що синергія фінансових інновацій та фінансової інклюзії виступає ключовим чинником стійкого розвитку фінансового ринку України. Поєднання технологічного прогресу та інклюзивного підходу забезпечує не лише розширення доступу до фінансових послуг, а й підвищення ефективності функціонування фінансових інститутів, прозорість і стабільність фінансової системи в цілому.

Фінансові інновації, насамперед цифрові технології, FinTech-рішення, системи відкритого банкінгу та дистанційного обслуговування, сприяють зниженню транзакційних витрат, прискоренню операцій і підвищенню зручності користування банківськими послугами. Водночас фінансова інклюзія забезпечує залучення до фінансової системи соціально вразливих груп населення, малого та середнього бізнесу, сприяючи підвищенню рівня фінансової участі та зміцненню довіри до банківської системи. У результаті

формується більш збалансований та стійкий фінансовий ринок, здатний підтримувати економічну стабільність навіть у кризових умовах.

Аналіз динаміки інноваційних процесів у банківському секторі України за 2020–2024 рр. показав значне прискорення цифровізації. Частка безготівкових операцій із платіжними картками зросла з 55,8 % у 2020 році до 64,8 % у 2024 році, а кількість активних користувачів мобільного банкінгу перевищила 30 млн осіб. Це свідчить про зростаючу роль технологічних рішень у розвитку фінансової інфраструктури та їхній позитивний вплив на фінансову інклюзію. Одночасно активне впровадження системи BankID, електронної ідентифікації та мобільних платіжних додатків створює нові можливості для залучення населення до формального фінансового сектору.

Разом із тим виявлено низку проблем, що гальмують синергійний розвиток фінансових інновацій та інклюзії. Серед них — нормативна невизначеність, фрагментарність регуляторного середовища, нерівномірний розвиток цифрової інфраструктури, низький рівень фінансової грамотності, обмежений доступ до технологій та недостатня довіра населення до цифрових сервісів. У сукупності ці фактори знижують темпи впровадження інновацій у фінансовий сектор і послаблюють інклюзивний ефект цифровізації.

Для подолання виявлених бар'єрів доцільно активізувати державну політику у сфері фінансових інновацій та інклюзії. Зокрема, потребує вдосконалення нормативно-правова база для FinTech-індустрії, розширення механізмів регуляторних експериментів («пісочниць»), розвиток національної платформи відкритого банкінгу, посилення кібербезпеки та захисту персональних даних. Необхідно також впроваджувати програми фінансової освіти населення, підтримувати фінтех-стартапи та стимулювати розвиток партнерства між державними структурами, банками, небанківськими установами й технологічними компаніями.

Отже, синергія фінансових інновацій та фінансової інклюзії має розглядатися не як тимчасовий тренд, а як стратегічний напрям розвитку

фінансового ринку України. Її реалізація дозволить створити інноваційно-інклюзивну фінансову екосистему, що забезпечить стійкість банківської системи, підвищить рівень фінансової участі населення, сприятиме детінізації економіки та інтеграції України у глобальний фінансовий простір. У перспективі така взаємодія стане основою для формування конкурентоспроможного, ефективного та соціально орієнтованого фінансового ринку, який відповідає принципам сталого розвитку та європейським стандартам фінансового управління.

Література

1. Єрмак В.О. Фінансова грамотність та фінансова інклюзія як складові публічного управління розвитком банківської системи України: досвід провідних країн світу. *Публічне управління та політика*. 2025. № 4 (8). DOI:10.70651/3041-2498/2025.4.09
2. Ливдар М., Новосад Д. Фінансова інклюзія: інноваційні фінансові інструменти для сталого економічного розвитку. *Наука і техніка сьогодні*. 2024. № 3(31). DOI: [https://doi.org/10.52058/2786-6025-2024-3\(31\)-367-380](https://doi.org/10.52058/2786-6025-2024-3(31)-367-380)
3. Офіційний сайт Національного банку України. URL: <https://bank.gov.ua/ua> (дата звернення: 25.10.2025).
4. Петруха С. В., Петруха Н. М., Клименко К. В. Фінансова інклюзія: прагматизм та дисемінація. *Інклюзивна економіка*. 2025 № 2 (08). С. 58-74. DOI: https://doi.org/10.32782/inclusive_economics.8-9.
5. Різник Д. В., Стендер С. В., Гаврилюк В. М. Вплив децентралізованих фінансових технологій на сучасну фінансову систему України: перспективи та виклики. *Актуальні питання економічних наук*. 2024. № 1. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.13348212>
6. Рощина Н., Шевчук О., Кустарьова К. Дослідження міжнародного фінансового ринку в умовах діджиталізації: нові можливості. *Економічний вісник Національного технічного університету України «Київський*

політехнічний інститут». № 18. 2021. С. 44-50. DOI: <https://doi.org/10.20535/2307-5651.18.2021.231459>

7. Руда О. Л. Фінансова інклюзія: сутність, значення та принципи в банківській сфері України *Інфраструктура ринку*. 2025. Вип. 82. С. 124-129. DOI: 10.32782/infrastruct82-20

8. Свистун А., Генкельман Є., Скороход І. Оцінка впливу інноваційних фінансових інструментів на економічний розвиток України. *Економіка та суспільство*. 2025. (72). <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2025-72-116>.

9. Тімошенко Н. М. Гнидюк І. В., Маршук Л. М. Фінансова інклюзія, як стратегічний напрям розвитку фінансового сектору України. *Інклюзивна економіка*. 2024. № 1(03). DOI: https://doi.org/10.32782/inclusive_economics.3-13

References

1. Yermak, V.O. (2025), “Financial literacy and financial inclusion as components of public management of the development of the banking system of Ukraine: the experience of leading countries of the world”, *Publichne upravlinnia ta polityka*, vol. 4 (8). DOI:10.70651/3041-2498/2025.4.09

2. Lyvdar, M. and Novosad, D. (2024), “Financial inclusion: innovative financial instruments for sustainable economic development”, *Nauka i tekhnika s'ohodni*, vol. 3(31). DOI: [https://doi.org/10.52058/2786-6025-2024-3\(31\)-367-380](https://doi.org/10.52058/2786-6025-2024-3(31)-367-380)

3. National Bank of Ukraine (2025), available at: <https://bank.gov.ua/ua> (Accessed 25.10.2025).

4. Petrukha, S.V. Petrukha, N.M. and Klymenko, K.V. (2025), “Financial inclusion: pragmatism and dissemination”, *Inkliuzyvna ekonomika*, vol. 2 (08), pp. 58-74. DOI: https://doi.org/10.32782/inclusive_economics.8-9.

5. Riznyk, D.V. Stender, S.V. and Havryliuk, V.M. (2024), “The impact of decentralized financial technologies on the modern financial system of Ukraine:

prospects and challenges”, Aktual'ni pytannia ekonomichnykh nauk, vol. 1. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.13348212>

6. Roshchina, N. Shevchuk, O. and Kustaryova, K. (2021), "Research of the international financial market in the context of digitalization: new opportunities", Ekonomichnyy visnyk Natsional'noho tekhnichnoho universytetu Ukrainy «Kyyivs'kyi politekhnichnyy instytut», vol. 18, pp. 44-50. DOI: <https://doi.org/10.20535/2307-5651.18.2021.231459>

7. Ruda, O.L. (2025), “Financial inclusion: essence, meaning and principles in the banking sector of Ukraine Market infrastructure”, Infrastruktura rynku, vol. 82, pp. 124-129. DOI: 10.32782/infrastruct82-20

8. Svystun, A. Henkel'man, Ye. and Skorokhod, I. (2025), “Assessment of the impact of innovative financial instruments on the economic development of Ukraine”, Ekonomika ta suspil'stvo, vol. (72). <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2025-72-116>.

9. Tymoshenko, N.M. Hnydiuk, I.V. and Marshuk, L.M. (2024), “Financial inclusion as a strategic direction for the development of Ukraine’s financial sector”, Inkluzyvna ekonomika, vol. (1)03. DOI: https://doi.org/10.32782/inclusive_economics.3-13

Стаття надійшла до редакції 07.11.2025 р.